

Nada
Gaborovič

Jez

Iztegnil je roko, toda vmes ni bilo ničesar, presenetilo ga je, zdelo se mu je, da je opeharjen, kajti nenadoma ni vedel ne kod ne kam. To se mu je pripetilo zdaj drugič, toda tokrat je občutil huje, neposredneje, morala bi biti ovira, je mislil krčevito, ko je blodil z rokama pred seboj, globoko spodaj je klokotala voda, kakor je zmerom, kadar je obležal tako mirno in neprizadeto, in kakor se je ravnina za jezom strmo

vzdignila v kopasto goro, ko je razprl veke in sprejel v zenice svet onstran.

Toda nobene ovire ni bilo. Bil je prazen prostor. Presunila ga je bolečina, ki jo je rodil občutek praznine prostora. Vedel je, da se nima česa bati, da je varen, pa naj stopi kamor si že bodí, pogreznil se je v praznino in previdno postavljaj nogo pred nogo, zdaj že brezbrizen in morda le nekoliko radoveden, če bo vseeno dospel, kakor je druge krati, ko se mu je postavljala v bran ovira in jo je zaznaval tesno ob sebi, jo premagoval in čutil upehanost zaradi napora, se plazil počasi naprej, tipaje pred seboj, vse dokler ni dospel do jezú in se ustavil. Takrat, prvič, ni tvegá in se je že po nekaj korakih vrnil, zdaj pa se je spopadel s praznino in je mehko lebdel v njej, vendar poln zaničevanja in nekakšnega gnusa, ki je krčil negotovost v njem in ga ščuval proti njemu samemu. Kajti v teh trenutkih, ko je bil sam s seboj, je smel biti odkrit, privoščil si je lahko, da se je slekel do golega, potegnil s sebe povrhnjico, da je dosegel zadnjo stopnjo občutljivosti, ki ni prenesla nikakega slepomišenja, saj je že najnezatnejši tresljaj povzročil neznosne bolečine po vsem telesu. To si je smel privoščiti samó v takih trenutkih, kot so bili tile, le da zdaj, drugič, zaradi okrnjene poti do jezú ni zmoget ne utegniti preskušati samega sebe, kajti tako kot zdaj je hodil sploh prvič, ker se tedaj ni drznil, saj je dvomil, da bo prispel, čeprav je bilo popolnoma jasno, da tu, onstran, sploh ne more pasti, se spotakniti, se polomiti, si prizadeti karkoli. Toda zdaj je moral vse bolj paziti, ker je bil svoboden, ker ga ni omejevalo nič, toda prav zato je bil sredi puha

prostornosti močno omejen in zaničeval se je, ker je imel zavest, da bo prišel, kamor se je namenil, ker ni dvomil.

Vedel je, da bi moral dvomiti. Da bi moral pregnati zmagoslavni občutek gotovosti, ki se je nevarno razraščal, bolj ko se je bližal jezu, čeprav je bil navidez brez zanimanja zanj, kakor bi sploh ne občutil njegove navzočnosti, s čimer je potrjeval, da vse bolj brede v kalužo, najsi se je še tako spogledoval s čisto in prozorno vodo.

Vse védenje o rečeh je bilo tu. Je bilo v njem. Zavedal se je tega in bolj ko je bredel praznino, bolj je pritiskala nanj. Šla je skozenj, presekujoč ga počasi, skoraj centimeter za centimetrom. In medtem ko se je pomikal v smeri jezu, zaman nekje na dnu še prepričan, da bo le naletel na oviro, ki ga bo streznila in pregnala vdrli občutek zmagoslavja, ker lahko brezbrizno in oholo zre zviška na vse, na tistega zunaj sebe, ki zdajle mirno počiva na postelji in sploh ne zaznava, ne sluti, kod blodi on zdajle, da bi došel do jezu in se poskusil povzpeti na vrh, medtem je prezir v njem rastel, kajti noge niso zadele ob nič zaprečnega, gazile so praznino in venomer znova naletele nanjo, ponekod manj mehko, ponekod bolj, kakor so pač lahko občutile konice njegovih prstov, in kar ga je navdajalo vse bolj z gnusom; ta praznina je postajala sluzava, lepljiva in nekam smrdeča, ali pa je vse to zarodil občutek odpora, ker se mu je zdelo, da ga napihuje, ko polzi skozenj kakor skozi mrhovino.

Navzlic temu da kajpak ni občutil nobene utrujenosti, se je čez čas vendarle ustavil. Zazdelo se mu je, da bi ne smel kreniti na pot te vrste. Da bi moral odnehati, preden ne bo prepozno. Toda to je bil le kratek, trenuten preblisk, odsev tistega sveta, v katerem je bil, ko je še živel tostran, razmeroma urejen, ne pa zadovoljen. Pot na kopasto goro je bila zavarovana z mnogimi zaprekami in ovirami, ljudje so jih premagovali, tudi on, toda potem se mu je zazdelo, da bi lahko odkril stezo, ki bi ga popeljala na vrh drugače, ki bi po njej krenil čez jez in ravnino navzgor izločeno od drugih. Prvikrat ni tvegala. Zdaj ga je krčevito trpinčilo, kajti praznina in pot brez ovire, izločenje tistega, s čimer je bil zrastel kot drugi ljudje, ga je še vedno skorjasto vklepalo, kakor krasta rano, toda čutil je, da se bo prebil in premagal, ko bo vse zavrgel, potem pa bo lahko svoboden in popolnoma neodvisen.

Takoj ko je zavestno jel teptati v sebi stanje zoprnosti, ker je podlegel sebi in se je spustil skozi praznino brez ovir, skozi mehko in lepljivo, ga je nekje rahlo zaskalelo, toda zatrl je nagnjenost k temu, saj se je že precej odmaknil in je upal, da bo že kmalu prispel. Zdaj je vse laže premagoval težo praznine, ki se je vlekla skozenj, kajti želel se je požvižgati na vse in učakati trenutke preobrazbe, ko ga ne bo nič vklepalo in nič priklepalo na tistega človeka, ki ga je pustil v njegovi udobni postelji, v lepo urejeni sobi, v vrstni hiši pod pogozenim pobočjem, očitnim vsakdanjim odjemalcem sveta in njegovih dobrin, stesanim iz običajnih delov in privitih z vijaki, kakor so jih znali izdelovati njegovi predniki.

Neznosni predniki. Neznosen svet.

Ko bi ne bilo tako, bi ne trajala muka odlučenja tako dolgo. Še zdaj, ko je že pozabljal na ovire in je shajal kar dobro v mislih, da bo prispel na cilj brez njih čisto zanesljivo in v redu in bilo je pravzaprav presenetljivo, kako hitro se je prilagodil, potemtakem je bila vsa njegova krivda v tem, ker se ni drznil tvegati že prej ali vsaj prvič, ko je raje odstopil in se umaknil, še zdaj ga je kdaj pa kdaj nalahno pičilo, toda zdaj je to naprtil tistim svojim podedovanim celicam, ki so se še vedno cepile po starem in so sprejete zasnove kratko malo skušale obdržati.

S temi, je vedel, bo moral opraviti spotoma, drugače ga bodo prikovale na občutek samozaničevanja, ker je tako naglo sprejel pot brez ovir in se vživel v stanje nadmočnosti in popolne osvobojenosti od tistega, kar gospoduje kot zakonitost, urejenost in medsebojni odnosi.

Tisti hip je začutil, kako se je praznina vzvalovila, in je vedel, da je došel do jezua.

Gmota je bila orjaška, vendar imenitno izoblikovana. Kadar je prej, ko se je boril še z ovirami, jih upošteval in priznaval, došel semkaj, je vselej postal, da bi si oddahnil, preudaril in si nabral novih moči za vzpon. Toda kakor je doslej občutil spoštovanje, ga sedaj ni niti za trohico. Kakor prej, ko se je odločil za pot, je tudi zdaj odrevenelo prisluhnil vase, toda odmeva ni bilo, ničesar ni bilo, kar bi ga zadrževalo, da bi se ne posmehtil svojemu prejšnjemu občutju, zaničevanju samega sebe, ali pozdravil tisto, kar se je tako zlahka uklonilo in zavrglo branike.

Jez je bil sestavljen iz različnih plasti kamnitih skladov; kadar se je pokazalo kot nujnost, so ga rodovi okrepli in sčasoma se je z utrdbenimi kraki iztegnil daleč v ravnino.

Ker ga ni moglo nič ovirati, ker zanj ni bilo ovir, je zlahka napredoval. Zdaj toliko da si ni zaradi tega že pomel rok, kajti občutek, da dosega vse brez težav in naporov, se je naselil v njem in se že zakoreninil, kakor se plevel nasploh zelo naglo. Prezirljivo je včasih še pomislil, kako je svoj čas pretehtal vsak korak in je ljubil napor, ker je bil prepričan — kako zmotno! — da je le to edino prava pot navzgor, do vrha, do kraterja.

Ob vrvi, ki je delila ploščad na dve polovici, je obstal, dasiravno ni bil upehan. Morda je bila nehotena stara navada. Pomislil je na tistega na postelji, ki spi brez snov in se pogreza v mehko pernic, znenada ga je zamrzal, čeprav je bil njegov del, kajti vedel je, da bi, če bi lahko, sanjal o glasbi, ki ga je zdajle, tule, na prepihu najvišje ploščadi jezua, nenadoma prineslo nekaj od nekod daleč; o glasu, ki je bil zaskrbljen, ne preveč nežen pa tudi preoster ne, in ki je govoril: »Tako vendar ne boš mogel naprej, dragi,« in se nato naglo prelil v šumenje nečesa, kar bi lahko bile vode, toda ker zdaj že dolgo ni bilo neurij, jih ni moglo biti, torej je mogel biti samo veter, ki je tu zgoraj zelo bril, glas se je utapljal, če je sploh bil, in ko se je ob vrvi prekobilil na drugo stran, je še vedno občutil v sebi besede, čeprav si je skušal dopovedati, da jih ni bilo in so le sled davno zavrnjenega čustvovanja.

Zdaj je bil na najvišji točki jezu. Bilo je pred njim vse, kar je utegnil dosedaj spoznati: vsa njegova dežela, ljudje in domovi. Ker je bilo zelo mračno, ni videl ničesar razen obrisov, kljub temu pa je svet poznal tako natanko, da je za vsakim obrisom lahko izoblikoval predmet, ki je napolnjeval prostor. Vendar ga to ni ne zanimalo ne brigalo kot druge krati, ko je mukoma meril razdaljo do jezu in nato navkreber. Kajti tokrat se mu ni zdelo niti najmanj pomembno nič razen njega samega, tega, kar si je odprl in izkoristil, zato je občutil kot žalitev, ko je prišel do njega spet isti glas in rekel: »Mar si domišljaš, da boš edini lahko prezrl jez? Tudi če zmoreš pripolzeti do njega, nanj, zanikati ga se ti pač ne bo posrečilo. Saj vendar ne moreš, ni mogoče živeti mimo njega, brez njega, dragec.«

Ne nadleguje me, je pomislil in pollaščala se ga je jeza. Dokler te nisem zavrgel in postal popolnoma svoboden, si me oviral na vsakem koraku.

»Kaj zares misliš, da sem bila jaz?« je prišlo iz vetra.

Molče se je potegnil ob zidu kvišku in vedel, da se mu je posrečilo, le, ker je bil dosedaj že tolikokrat prehodil to pot, ker mu ni bilo treba šele razmišljati o smeri, o višini in varnosti. Čuvajna utica iz rezanega kamna je bila prazna. Iz nje je čuvaj lahko obvladoval svet okrog in okrog, kolikor ga je varoval jez.

Ker je bil sam in ni nihče omejeval njegove veličine, se je napihnil od ponosa, prepričan, da ne potrebuje nikogar in ničesar in nič, da je ni več stvari, ki bi bila nad njim. Lahkotno je splaval naprej, kajti jez je bil zdaj že nezanimiv, prej bi ga morda mikalo, da bi ga raziskoval, se ustavil na njem.

»Misliš, da si tak, kakršen si, pripravljen za vzpon?«

Bila je nekje, čeprav bi prisegel, da to ni mogoče, ker vendar ni mogla priti za njim, odrekel se ji je, zavrgel jo je, bila je eden izmed kamnov, ki so ga vlekli k tlom in zavirali, to je vedel šele od nedavnega, odkar je zanikal ovire, toda vseeno so bile besede njene, odtenek barve glasu je bil njen, način, kako je izgovarjala besede, je bil njen. Torej se je vendarle še ni osvobodil, čeprav jo je izbrisal, čeprav je bil prepričan, da je razpadla v nič. In medtem ko je drsel z lahkoto naprej, ko je čutil orjaške gmote jezu že za seboj, je surovo in sovražno bičal njeno navzočnost, ki se je nikakor ni mogel znebiti, dalj ko se je odmikal branikom in je zaznaval široka pobočja gore.

Čeprav je bil tod više mrak bolj razredčen, neprodiren je bil še zmerom dovolj, da je preprečeval razgled. V neugodju, ki ga je porodila navzočnost glasu, si je zaželel vidnosti. Razen tega je bil prepričan, da bi občutek izjemnosti potrdil njegovo prepričanje, da je dosegel zadovoljivo stopnjo v svojem razvojnem procesu. Moral se je otresti občutka, ki ga je zasledoval, odkar je prišel od njega njen glas, občutka, da ga je začela že prezirati in ni več žalostna ali neprizadeta, pač pa se njena čustva do njega levijo in bi ga zdaj rada samo še opozorila, ker obžaluje, da se je podal na to pot, ni ji pa več mar dejstva samega in posledic.

Morda je bil to razlog, da je napredoval počasneje in manj varno, ker ga je občutek popolne osvobojenosti nenadoma jenjaval vsega prevzemati. Postajal je namesto vse bolj, vse manj privlačen in zanimiv. Dokler jo je mučil s svojim oholim in nadutim načinom, je veljal. Zdaj se je po malem začel čutiti ogoljufanega. In sam ni vedel zakaj. Vendar ga je to oviralo, da ni več drsel naprej tako napihnjeno in samozavestno.

Nekajkrat je postal, razdvojen in čisto rahlo v dvomih. Zmagala je trmo-glavost in prepričanje, da njenega glasu drugače ne bo mogel ukrotiti kot tako, da se povzpne na vrh. Tja ne bo mogla za njim.

Ne moreš, je siknil predse, hkrati pa ga je obšlo neugodje. Če se ji je odrekel in je zavrgel vse, tudi ovire, poti, jez — kaj pravzaprav hoče? Kje je izhod, konec, kaj je cilj?

Zrelo zgoraj, si je hitel dopovedovati. Dokler nisem zanikal ovire, dokler sem priznaval uklenjenost v nekaj, nisem mogel dospeti. Zdaj pa bom. Zdaj polzim venomer naprej, ker sem pljunil na zakonitosti. Odrekel sem se vsemu, kar sodi med pravila in kar sem priznaval.

Toda še isti hip je jasno zaznal, kako se je praznota, ki je šel zdaj že ves čas skoznjo, strdila in se zagostila v njem. Bilo je skrajno neprijetno. Toda v tem je našel na njen glas, kakor da bi ga čakal, skrit tu pod vrhom, bil je miren in dostojanstven.

»Spametuj se, dragi, ali ne vidiš, da ti ostaja samo praznota, pa še ta se strjuje kot žarkava mast?«

Ker je bilo tu zgoraj precej svetlo, se je lahko razgledal, Bil je sam. Koder je segel pogled, je bila dežela, ki jo je premagal, ker je bila pod njim, zavarovana z jezom, on pa je bil nad vsem in nikogar ni bilo više, kajti h kraterju, ki je spominjal na razbrazdane ustnice, si je drznil le malokdo. Raje so v varni razdalji oddaleč opazovali sukljajčo se paro, ki se je vlekla nizko nad tlemi in jo je od spodaj bilo videti kot megličast oblak.

Prej, ko je hodil še po utrlih poteh in je spoštoval napore, ki so jih prinašale ovire, je znal tudi občudovati slehernika, ki se je povzpel na vrh gore. Pomenila je napor. Pomenila je boj, saj je bil vsak korak nevaren na tisti polzeči strmini. Zdaj pa, odkar je došel brez muke semkaj k ognjeniškem žrelu, ni mogel občutiti več nobenega priznanja ali občudovanja.

Norci, je zamrmral, ko se je bližal razpokaninam, ki so bile ponekod pravi prepadi in so morali biti silna preskušnja za vse, ki so jih srečno prebredli, vsak napor je jalov in nesmiseln, kajti dokazal sem, da lahko z lahkoto pripolziš in je torej nesmiselno iskati trditev, se prebijati mukoma. Varovati nekaj, kar nam je vcepljeno, nesmisel. Jaz sem živ dokaz za to, odkar sem se osvobodil.

Nov evangelij, dragi, je začutil njen glas, tokrat prezirljiv. Mogoče pa ne potrebujemo novih evangelistov, dragi. Toda zdaj se poslavljam, kajti odločil si se samo zase in potemtakem sem zares odveč.

Tu zgoraj, tik pod kraterjem, ni takó brilo, kot je spodaj na vrhu jezu. Toda kljub temu se mu je zdelo, da njene besede bučijo v viharju in prvi-krat, odkar se je osvobodil, ga je malce zamrazilo. Čeprav se je krčevito

upiral, ga je obšel občutek negotovosti in želja, da bi se ne prepustil sebi. Noge pa so ga že zanesle k črni odprtini, kjer je obtičal na hrapavi, strjeni lavi in se zazrl v neizmerljivo globino, čeprav ni mogel videti nič.

To je torej to. To je ta vrtoglava in nevarna višina, kamor sem končno le dospel brez težave, si je rekel in čez čas odstopil, da bi pogledal navzdol in se dokončno prepričal, da bi moral po utrti poti z ovirami porabiti dobršen del življenja, takó pa si ga je prihranil večji del. In želel je obžalovati tistega, ki je zdajle trdno spal in niti sanjal ni, obžalovati konec koncev njo, čeprav se ji je odrekel, ker je bedasta, da je izgubljala čas z njim in se je potikala za njim to noč, ne da bi ga mogla doseči, zapravlja je svoje ure za obrabljene in puhle nauke. Za očitke.

Vtem je pomislil, da se bo moral vrniti navzdol. Tu gori ne more ostati. Brije in sneži, razen tega kdaj pa kdaj gora bruhne razpenjeno paro. Pomeni to, da vrh sploh ni vreden besede?

Obstal je čisto pri miru. Odrevenel. Kot bi ga bila zadela strela. Noge so mu poplesovale na razpokaninah, ostri robovi, ki so branili dostop vsem, razen srečnežu, kot je bil on, so mu ob misli na rane, ki jih povzročajo, zasegli del *omrtvičene sposobnosti čustvovanja*, da je vzdrgetal. Ves ta dolgi čas, ko je iskal možnosti za izluščenje iz vsakdanjosti in za lahek, brez-zaprečni vzpon, je dušil v sebi vse, kar bi ga utegnilo obteževati, obremenjevati. Zdaj je dosegel cilj. Bil je na vrhu. Ob kraterju. Vse je bilo pod njim. Jez, ki je take dolge čase pomenjal edino varnost vsem, ki so živeli za njim, je bil globoko spodaj skoraj neznamen.

In vendar — tu gori ni mogel obstati. Ni si imel kaj začeti. Komu je bilo mar, je tu ali ni. Kaj počenja. Lahko bi se rogal vsemu naokrog. Toda rogal bi se le sebi. Lahko je preziral vse drobne in neznamne stvari, kakor *so se mu kazale z vrha in jih je odpisal*, ko je polzel navzgor. Toda saj jim tega od tod ne bo mogel razkriti. Skratka, nenadoma se je zavedel, da je bila lahka pot brez napora jalova. Da je bila zaljubljenost vase brez pomena in nekoristna. Kajti izločil se je.

Bojeval se je, da ne bi takó mislil in podlegel temu, kar je zavrgel. Morda tako prišepetava ona, katere glas se je razgubil, toda je bil le še v njem, nekje na dnu žil, v mišicah, kitah, v celicah telesa.

Kako je potemtakem s tem? je pomislil zbegano. Toda vtem je zapljusnil k njemu val izparin in iz žrela je zaklokotalo. Čeprav se je bil že prepričal, da je neranljiv in varen pred katerokoli nevarnostjo, se je umaknil. Hkrati je brizgnil kvišku težak val raztaljene lave, ki je oblizala okamenele ustnice robov žrela. Za drobec trenutka je obviselo njeno lenobno jedro nad zemljo, zatem se je obrnilo na tla in pokrilo prst, počakalo še kak hip in pričelo polzeti navzdol.

Z občutkom nenadnega gnusa se je umaknil. Pozabil je, da bi se mu zdaj pravzaprav ne smelo gabití niti ne gabití, če naj bi ostal zvest sebi. Toda bilo je močnejše in ga je pokrilo kot težak plašč. Lava je počasi in usodno, toda s smrtonosno gotovostjo lezla po pobočju, zalivala kakor s cementom sprva redko, potem vse gostejše in bujnejše rastlinje. Neizprosno

se ji je umikal, kajti prelivala je vsa pobočja in ni mu preostala prav nikaka možnost, da bi ostal zgoraj. Izbruh vulkana je bil bajka, ki vanjo ni verjel, zdaj pa se je izkazalo, da bi si le ne smel tako slepo zaupati, kajti ogromna vrela plast, ki se je kot orjaški jezik daljšala po pobočjih, ga je nujno gnala navzdol in ni dopuščala sploh niti najmanjše senčice dvoma, da je to edina možnost v položaju, v kakršnega se je pripravil.

Lava je pobirala s seboj zastale plazove, če so bili zrahljani in preveliki, da bi jih lahko samo pokrila. Tako je lahko opazoval v svitu jutra ali zatonu dneva, karkoli pač je že bilo, umikaje se korak za korakom, kako umira življenje, ki se je bilo zaredilo na pobočjih. Življenje dolgih obdobij, ki ga je spodrezala razbeljena gmota, izbruhana iz nekega nepredvidenega in nenačelnega trenutka. Včasih sta si bila takó blizu, gmota in on, da je fizično občutil ogenj, čeprav je bil še zmerom neobremenjen z občutki. Iz oči v oči z neustavljivo snovjo je zmožgel videti vse naokrog. In kaj, ga je prešinilo, če jez ne bo vzdržal? Če se bo zamajal in bo lava prodrla naprej, čez ravnino?

Vrh gore je bil zdaj že visoko nad njim. Vse poti do njega so bile zalite. Ponekod je štrlel iz lave ožgan vrh samotnega viharneškega drevesa. Morda bo okamenel, ali pa strohnel in razpadel. Nebo je bilo mrtvo. Prostor je bil brez glasu.

Malo pred dnom, kjer se je pričenal jez, do sedaj videti nedotakljiv in nepremaganec, je bilo čelo razbeljenega jezika, ki se je pomikal naravnost k srcu jeza, visoko kot stena. Toda bolj kot samo dejstvo, da se je uštel, ga je presunila prav to noč zanikana in zavržena resnica o moči in oblastništvu.

Toda jez je vendar dovolj močan, je dahnil predse. Kajti zdaj je bilo vse odvisno od tega, tudi on sam, od tega, ali bo jez imel dovolj sile, da bo zadržal lavo.

Nekaj je švistnilo mimo njega. Morda piš vetrov, ki so se vznemirili in pobegnili s pobočij, ker ni bilo več krošenj, ki so se v njih zadrževali. Morda njen glas, po katerem je znenada zahrepenel kot nekdanj. A ni bil. Gori pod žrelom je poslednjikrat zazvenel in nato umolknil. Tudi prezir pozna zakonitosti.

Žareča gmota je naletela na drugo, kamnito, mrzlo, ogromnejšo neštetokrat, ki so jo zgradili mnogi rodovi. Kazalo je, da bo morala končati svojo pot in okameneti v porog sebi. Tega si je zdaj zaželel iz vsega srca, ki ga je nenadoma začutil burneje utripati, silovito presenečen, ker se mu je to primerilo, potem ko se mu vse od začetka poti ni, ker je bil prepričan, da ga je omrtvil. Vendar je upal prezgodaj.

Čuvajna uta je bila še vedno prazna, ko se je ustavil ob njej. Ker ni nikoli pretela zaresna nevarnost, je stala samo še zaradi predpisa, čuvaj pa je najpogosteje hodil mirno spat v svoje stanovanje pod jezom. Zato ni bilo nikogar, ki bi bil lahko dal znak za nevarnost. Vse je bilo zazibano v dremež in trden spanec, naprave za alarm so bile zarjavele in razen čuvaja jih nihče ne bi mogel sprožiti in pognati v tek. Hotel je zavpiti, toda kaj je

bil njegov glas proti širjavam neba in ravnine, kjer bi se porazgubil kot čivkanje? Razen tega je bilo tod vedno dovolj bučanja, ki bi ga preglasilo.

Potentakem, mu je šinilo skozi glavo, sploh ne morem nič ukreniti. Moja pot je bila nesmiselna, ker se je izkazalo, da sem nemočen, najsi sem premagal vse zakonitosti in prišel prav na vrh, kajti zdaj sem manj kot prah, ki vsaj sede na neki predmet. Nimam se kam umakniti. Jezu zares ne morem zanikati, kajti če se poruši, se poruši tudi zame.

Ozrl se je k lavi. Prilepila se je na kamniti zid, podprt z braniki, ki so bili videti nerazrušljivi.

Ocenjeval je naval moči in obrambo moči. In nenadoma se je počutil nenavadno majhnega, neznatnega, lava je začela kapljati čez zid jezu in jeli so se delati veliki strdki vzdolž ograde, ob kateri je bilo lepo urejeno sprehajališče. Videz ustaljenega se je hipoma spremenil. In tedaj je dokončno spoznal, kaj pomeni biti zares. Vendar je bilo prepozno. Lava je ped za pedjo kapljala ogromne kaplje na jez. Od zgoraj, s pobočij, so se usmerjali novi navali. Čas je obstal. Potem se je zamajal eden od branikov in podlegel moči iz osrčja, okrepljeni med potjo.

Čeprav bi se bil mogel zlahka in brez naporov umakniti, je stal na jezu in čutil pokanje pod seboj, vedel je, da temelji počasi, pa gotovo razpadajo, da tudi zanj ne bo mesta, kamor bi se del, ko bo lava vdrła skozi jez, ki se bo porušil, in da ima na izbiro le, da prizna svojo zmoto ali pa se umakne popolnoma iz sveta, ki je ta jez zgradil. Toda kje je tak svet?

Ko je nastala velikanska razpoka, ki je skoznjo udrla lava, je počasi zatipal po tleh z nogami, nato pa se s prsti zaril v prst, iz katere, to je vedel, je doslej poganjalo cvetno grmičje v okras vzdolž sprehajališča. Takó se je zasidral v zemljo in sklonil glavo, da bi pričakal gmoto.

Poezija Antonína Bartuška

Zdi se, da sta bili koordinati pesniškega ustvarjanja Antonína Bartuška dani že z njegovim rojstvom. Želetava pri Třebíču blizu moravsko-češke meje: kotichek z izredno samosvojim pesniškim podnebjem, ki je v zadnjem polstoletju zaznamovan z imeni — ali pa zdaj že bolj s pojmi — Stará Ríše (vas, kjer je med vojnama izdajal znani Josef Florian izredno zanimivo knjižno polico) in predvsem Otokar Březina ter Jakub Deml (prijatelja, pesnika izrazito duhovne orientacije, prvi najslovitější češki simbolist, drugi katoliški duhovnik, ki je s svojo literarno in tudi izvenliterarno odkritosrčnostjo pogosto izzval ogorčenje cerkvenih krogov). Letnik 1921: v trenutku dozorevanja ga je vrglo v tujstvo vojnih let in še potem po vojski je imel edino izbiro — zatreti in posiliti svoj človeški in pesniški jaz ali pa za dolgo umolkniti. Bartušek je izbral drugo — in njegov molk je trajal malodane dvajset let.

V kulturno-političnem ozračju petdesetih in začetku šestdesetih let ni mogla poezija Antonína Bartuška uspevati že zato, ker se je ta čas preveč